

Σακεδάρριον, ἡ κάμετε με' αὐτῶς, καθὼς ἤξεύρετε, ὅτι ἐκεῖνοι ἐμποδίζουσι τὴν ἐνωσιν, ἡ δι' αὐτοὺς πάσχετε ἡ ἐσεῖς, ἡ ἡμεῖς ὅλοι· ἡ εἴδε' θέλομεν δυναθῆναι νὰ ὑποσρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας. Τί ἔκαμαν ἔπειτα οἱ Γκιαντζαροὶ, ἡ ὅτι Θεῶν προνοίᾳ δὲν ἐπέτυχον εἰς τὸ κατάλυμά τε τὸν ἅγιον, δὲν εἶναι τότεν χρειώδη, ἡ διὰ τῆτο τὰ παρατρέχω· πλὴν ἐπιφέρω, πῶς τόσον ἦτον φανερός ὁ Μάρκος, εἰς τὴν ἐναντίωσιν τῆς ἐνώσεως.

Ἄλλ' ὁ ἐπίβηλος ἡ κακομήχανος ἐκεῖνος ἀντάμα με' αὐτὸν συνῆψε ἡ τὸν μέγαν σακεδάρριον, ἴσως διὰ καμμίαν ἄλλην ἔχθραν πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ ἡ τῶς ἀγῶνας ἐκείνης τῶν διαλέξεων, παντῶς δὲν φαίνεται ἡ χρησιμότης τε, εἴδε' ἡ λογικὴ ἀντίστασις, ἡ ὅσον κατὰ τῆτο ἀδίκως ὁ ἀδίκος τοῦ ἀπέδωκεν ἐκείνην τὴν τιμὴν, ἡ ὁποῖα τῶντι εἰς τὸν ἐδικόν μας. Ἡ ῥωα παρὰ πάντων ἀποδίδεται, καθὼς ἡ μετὰ ταῦτα, ἄλλη ὁμοία περίστασις θέλει τὸ δηλώσει σαφέστερον. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκαίμενόν ἐπ' ἀνελεθώμεν.

Ἡμέραι ἀπέρασαν πολλαῖ, ἡ ἔτε ἀπολογία εἰς τὰ λατινικὰ ἐκεῖνα ῥητὰ ἐδίδετο, ἔτε τρόπος ἡ μεσότης ἐνώσεως ἡμπορεῖτε νὰ εὔρεθῆ, με' ὅσα ἐσοχάθησαν ἀναμεταξύτων οἱ ἀνατολικοί, με' ὅσα ἡ ἂν ἐσυζήτησαν ἡ ἐββλεύθησαν μετὰ τῶν λατίνων, καθὼς τὸ ἐζήτησεν ὁ Βασιλεὺς, ἡ συνήρχοντο ἐν πολλαῖς ἡμέραις δέκα ἐκ τῆ ἐνός μέρους, ἡ δέκα ἐκ τῆ ἐτέρης, ἴσως λέγει ἐκ τῶν πολλῶν σκεψῶν ἡθέλεν εὔρεθῆ ἐκεῖνο τὸ ἀρκετὸν μέτρον πρὸς τὴν ἐπιθυμητὴν ἐνωσιν. με' ὅλα ταῦτα λέγω δὲν ἡμπορεῖτε νὰ εὔρεθῆ ἄλλο μέτρον, ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα ὅσα ἐλάγειν ὁ μέγας διδάσκαλος, ἡγῶν τὸ νὰ εἰ-

ποβληθῆ ἢ προωθήκη ἀπὸ τὸ σύμβολον τῆς Πί-
σεως.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τῆτο ἐκ μέρας τῶν λατίνων ἦτον
τὸ πλέον ἀδύνατον (ὅτι ἀποφασιστικὰ ἔλεγον, λεί-
ψετε ἀπὸ τῆτο τὸ ζήτημα, ὅτι ἀπαξ προσεθεν,
ἀδυνατῶς ἔχει νὰ ἐκβληθῆ). διὰ τῆτο κ' ἀρχισαν
οἱ ἀνατολικοὶ ἐπιπόνως νὰ ζητῆν, κ' μετὰ δακρύων
κ' θερμῶν δεήσεων πρὸς τὸν βασιλέα, νὰ ἐπιστρέψῃν
εἰς τὰ ἴδια. ἐταράχθη τῆτο μαθὼν ὁ Πάπας. ἔσει-
λε παρευθὺς Καρδηνάλις κ' Ἐπισκόπος εἰς τὸν Βα-
σιλέα, κ' συνηγμένων ἐκεῖσε πάντων ἐκ προσάγμα-
τος βασιλικῆ, ἐδιμηγόρησαν πλέον ἀπὸ δύο ὥρας,
πικρῶς κ' αὐστηρῶς ὀνειδίζοντες τῆς ἡμετέρας διὰ τὴν
ἀμέλειάν τας, λέγοντες κ' καταριδμῆντες, τὰ ὅσα
ἀπ' ἀρχῆς ἕως τότε τῆς ἔκαμεν ὁ Πάπας. ἤγουν,
πῶς τῆς ἐπρερεν ἐκεῖσε με' κάτεργα κ' ἐξοδα ἐδι-
κάτε, ὅπῃ δὲν ἦτον μία εὐκαταφρόνητος ἐξοδία διὰ
τόσον λαόν. πῶς τῆς ἐδέχθη κ' τῆς ἀνέπαυσε με'
ἄκραν ἀγάπην κ' τιμὴν. πῶς τῆς ἐστρεφε με' κα-
θημερινὰ σιτηρέσια ἐδικά τα, ἤδη ὑπὲρ τῆς δύο
χρόνης. πῶς δὲν ἔλειψε ποτε ἐκεῖνος, ἀπὸ ὅσα
ἦτον ἀναγκαῖα κ' χρήσιμα εἰς τὸ θεῖον ἔργον τῆς
ἐνώσεως. κ' τέλος εἶπαν κ' ἀπεφάσισαν, πῶς εἶνε
ἀνάγκη, ἢ νὰ δεχθῆν τὰς μαρτυρίας τῶν ἀγίων,
ὅπῃ τῆς ἐπρόβαλαν, κ' ἔτω νὰ ἐνωθῆν. ἢ ἀνίσως
κ' ἀμφιβάλλεν εἰς αὐτάς, εἶπαν, ὅτι πρέπει νὰ
διαλέγανται, ἕως νὰ λυθῆν ἡ ἀπορίαι των, κ' νὰ
πληροφορηθῆν εἰς τὴν λατινικὴν ἀλήθειαν, κ' ἔτω
πάλιν νὰ ἐνωθῆν. αὐτὰ εἶπον, θέλοντες νὰ τοὺς
δώθῃν με' αὐτὰ νὰ καταλάβῃν, ὅτι κ' καλά, χω-
ρὶς νὰ γένη ἔνωσις, εἰς μᾶτην ἐφαντάζοντο κ' ἐζη-
τῆν τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον. ἤθελε βέβαια κ' ἐ-
δίψα τῆτο ὁ Βασιλεὺς, κ' ὁ Πατριάρχης ἀντίμα,
ὁ ὁποῖος πάντα ἐδειχνε, πῶς δὲν ἀρέσκαται εἰς τὰ
τῆ

τῆ βασιλέως κινήματα, καὶ πάντα ἠκολούθει, ὡς δὲ-
λος ἀργυρώνητος. ἤθελαν καὶ ἄλλοι τρεῖς, ἢ τέσσα-
ρες, καὶ περισσότεροι, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ λόγους καὶ
πρὸ καιρῶ ἔσπευδον εἰς τὸν λατινισμόν, καὶ τὸν ἴδιον
Βασιλέα, ἔτι μᾶλλον αὐτοὶ τὸν ἔσπροχον, ἀλλὰ
δὲν ἦτον ἔυκολον καὶ τῆς ἄλλης ἀπαντας νὰ διασρέ-
ψεν, καὶ ἐξαιρέτως μάλιστα τὴν ἀδαμαντίνην τῆ Μάρ-
κα ψυχὴν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μάλιστα καὶ οἱ ἄλλοι ἐ-
δυναμώνοντο καὶ ἀντέσεκον εἰς τὰς προσβολὰς μέχρι
τινός.

Ὅθεν ἀρχήσαν νὰ γίνωνται συχνότερα τὰ μυ-
στικά συμβῆλια μεταξὺ τῆ βασιλέως καὶ τοῦ Πα-
τριάρχου, καὶ τῶν συσπιδασῶν αὐτῶν. ἀρχισεν ὁ
Πατριάρχης νὰ ὁμιλῇ πρὸς τῆς ἄλλης περὶ συγκα-
ταβάσεως, καὶ νὰ ἐπιτηγῇ τὴν ἐνωσιν καὶ εἰρήνην τῶν
Ἐκκλησιῶν ὡς ἀναγκαίαν, καὶ ἀφέλιμον εἰς τὸ γέ-
νος· ὁθεν καὶ τῆς ἐπαρκίνει πατρικῶς νὰ μεταχει-
ρισθῆν ἐξ ἀνάγκης κάποιαν οἰκονομίαν, καὶ νὰ κάμνῃ
κάποιαν συγκατάβασιν, διὰ νὰ εὐρωσιν ἐκ τῆς ἐνώ-
σεως μεγάλην βοήθειαν τῆς Πατρίδος καὶ σύσασιν.
τῶν δὲ παρόντων καὶ ἀκρόντων τῆς τοιαύτης πρεσι-
βασμῆς καὶ προδιαθέσεις εἰς τὸν λατινισμόν, Παρ-
ρησία πρὸς αὐτὸν ἀποκριθέντων, ὅτι δὲν χωρεῖ εἰς
τὰ τῆς πίστεως συγκατάβασιν, αὐτὸς πάλιν ἀπε-
κρίθη, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ γένη καὶ τῆτα, ἂν ἀποβλέ-
ψωμεν εἰς τὸ μέγα κέρδος, ὅπῃ θέλομεν ἀποκτή-
σει διὰ τῆς συγκαταβάσεως.

Τῆτων λεγομένων καὶ μελετωμένων, ἰδὲ σέλ-
λασιν οἱ λατῖνοι πρὸς τὸν βασιλέα ἐκθέσιν πίστεως,
λαμπρῶς ἀνακηρύττεσαν καὶ τρανωῶς τὴν ἐδικὴν τους
δόξαν, λέγοντες ἀποφασιστικῶς, ὅτι ἀνίσως δεχθῆ-
τε καὶ ὁμολογήσητε τὰ ἐν αὐτῇ, εὐθύς ἐνωθησό-
μεθα.

Ἐντεῦθεν ἐρράγη ὁ πόλεμος ὁ μέγας καὶ σκλη-
 ρός. ἔντεῦθεν ἐξήφθη εἰς ὕψος μέγα ἢ φλόξ τῶν
 διαλέξεων, ὅχι πρὸς τὰς λατίνους, ἀλλὰ πρὸς τὰς
 λατινοφρονάς. ἀλλὰ ποῖος ἀπὸ ὅλης εὐγῆκεν εἰς
 τὸ σαθίον; ποῖος ἀνεδέχθη ὅλον τῆτον τὸν φοβερόν
 ἀγῶνα; ναὶ, εἶπον ὅλοι ὁμῶς πῶς δὲν ἐδέχοντο τὴν
 τοιαύτην ομολογίαν. εἶπον ὅλοι ὁμῶς, πῶς εἶναι ἀ-
 διόρθωτος. ἀλλὰ κατ' ἰδίαν ποῖος ἐδείξε τόσην γεν-
 ναιότητα, ὥστε εἷνας μόνους νὰ παλαίῃ με' πολλούς, καὶ
 μάστιγα ἐναντίος εἰς τὴν βαλὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆ
 Βασιλέως, ὅπῃ δὲν ἐβλεπε τὴν ὥραν, πότε νὰ γέ-
 νῃ ἡ ἐνωσις, διὰ νὰ ἐπιτύχη ἔντεῦθεν τὴν παπικὴν
 βοήθειαν; ἀλλὰ ποῖος ἄλλος πάρεξ, ὁ ἀκριβὴς γνώ-
 μων τῆς θεολογίας, καὶ γνησιώτατος τῶν ἀγίων πα-
 τέρων ἐξηγητής; ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ μέγας ἀνυπο-
 σόλως ἐνώπιον τῆ Βασιλέως, δὲν λέγῃσι τῆτο ἐπὶ
 τῆς αὐτῆς ἐννοίας οἱ ἅγιοι. ἄλλην ἐννοίαν δηλαῖ ἢ
 ΕΚ, καὶ ἄλλην ἢ ΔΙΑ. καὶ λοιπὸν πίπτουσιν εἰς τὴ-
 τὴν τὴν διαφορὰν, καὶ γίνεται λόγος πολὺς, καὶ ἀ-
 γῶν μέγας ἐπάνω εἰς αὐτὴν. καὶ τρεῖς μὲν ἐξ ἐκεί-
 νων ὁ Νικαίος ὁ Ρ'ωσίας καὶ ὁ μέγας πρωτοσύγκελ-
 λος ἔλεγον καὶ ἐδιίσχυρίζοντο, ὅτι τὴν αὐτὴν ἔχου-
 σιν ἐννοίαν, μόνος δὲ ὁ θεῖος Μάρκος ἀπεδείκνυεν,
 ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο σημαίνουσιν. ὁ Πατριάρχης ἀνεχώ-
 ρησεν ὡς νοσῶν. ὁ Βασιλεὺς κείμενος εἰς τὸ σρῶμα
 ἐθεώρει, καὶ με' πολλὴν ἀκρίβειαν καὶ προσοχὴν ἐ-
 βλεπεν εἰς τὰς λέγοντας, καὶ τὰς διαθέσεις τῶν ἀ-
 κρόντων ἐπεριεργάζετο. ὁ δὲ λόγος ὁ περὶ τῶν
 προθέσεων ἐπλατύνετο, καὶ εἰς ἀγῶνα μέγαν προσέ-
 βαινε, καὶ ἐπ' ἀπειρόν ἐχώρει, καὶ μόνη ἡ ὥρα τοῦ
 γεύματος ἐδυνήθη νὰ κάμῃ τὴν διακοπὴν. ὄρισμός
 δὲ ἐδόθη, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα νὰ συναχθῶν, καὶ τό-
 τε διὰ προσάγματος συνεισηλθόν καὶ οἱ τῆ Πατριάρ-
 χου γραμματικοὶ διὰ νὰ εἶναι, καὶ αὐτοὶ πολέμιοι τῆ
 Ἐφέσου, ἢ μάλλον εἰπεῖν τῆς ἀληθείας, ἐπειδὴ καὶ

κινήθεντων πάλιν τῶν αὐτῶν λόγων, συνεμάχην
 κ' ἐβοήθουν τότε τὸν Ρ'ωσίας, τὸν Νικαίας, τὸν μέ-
 γαν πρωτοτύγκελλον, κ' ἄλλοι πολλοί, κ' ἐξαιρέ-
 ταις μάλιστα ὁ προειρημένος Ἀμηνρέτζης διδάσκαλος
 κ' φιλόσοφος, ὅχι εὐκαταφρόνητος.

Οὗτοι ἄλλοι ἐν σύνταγμα κ' μία φάλαγξ γε-
 γόμενοι κ' ἀλλήλοις συνασπίζοντες, πρὸς τὸν μακά-
 ριον ἐκείνον ἐφέροντο, ὁ δὲ μόνος πρὸς τοσάτας ἀν-
 τιπαρτασόμενος, χωρὶς νὰ ταραχθῆ, χωρὶς νὰ
 σακίσῃ, χωρὶς νὰ ἀποδειλιάσῃ παντελῶς, ἀλλὰ
 θεμελιωμένος μάλιστα ἐπάνω εἰς τὴν θεῖαν ἐλπίδα,
 κ' τῆ δυνάμει πεφραγμένος τῷ Πνεύματι, ὡ τοῦ
 Θεούματος, ἰλιγγιᾷ με ὁ νῆς, ὑπερίσχυε πάντων,
 κ' πλείσας Μαρτυρίας τῶν ἁγίων, εἰς σύστασιν τῶν
 εαυτῶ λόγων, εἰς μέσον προέφερε, κ' τῶν ἐναντίων
 τὰ ἀπύλωτα ἔφραττε ζήματα· εἰπόντος δὲ τῆ ἁ-
 γίως κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα κ' τὸ τῆ ἁγίως Μαξίμου ρη-
 τόν, διὰ τὸ ὁποῖον κ' ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁ Νικαίας
 ὅλος λατινισμὸν πνέων, δὲν τὸ δεχόμεθα ἀπεκρί-
 θη, ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται τέλεια ἢ ἐπιτολή, τοὺς
 ἐπρόβαλεν ἔπειτα ρητὸν τῆ θεῖα Γιώαννης τῆ Δα-
 μασκηνῆ, τῆ Δαμασκηνῆ λέγω ἐκείνη, τὸν ὁποῖον
 ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἐγνώρισεν ἀνακεφαλαίωσιν
 τῶν θεολόγων, κ' ἡ ἁγία οἰκουμενικὴ ἐβδόμη σύνο-
 δος τὸν ἀνακηρύττει κοινὸν διδάσκαλον, κ' πρὸς τὸν
 Θεὸν εὐχεται νὰ ἀξιοθῆ νὰ ἰσχυρῆ κ' νὰ φυλάτ-
 τη πάντοτε τὰ θεῖα τὰ φρονήματα κ' δόγματα, ἐ-
 κείνη λέγω τῆ τοιῦτα κ' τοσάτη θεολόγα ἔφερεν
 εἰς τὸ μέσον ρητὸν κ' σαφέστατον κ' συντομώτατον
 τὸ λέγον, ὡς ἑξ' αὐτῆ, ἀλλ' ὡς δι' αὐτῆ ἐκπο-
 ρευόμενον, μόνος γὰρ αἴτιος ὁ πατήρ. τῆτο εἰπὼν
 κ' με' ἀρίστην ἐξήγησιν κ' θαυμάσιον πλατυσμὸν ἐν
 δευτέρῃ τὴν διαφοράν τῆς ΕΚ κ' τῆς ΔΙΑ.

Ἀλλὰ καὶ μετ' ὅλον τῆτο, πάλιν ὁ ἀναίσχυτος
 Νικαίας, καὶ αὐτὴν τὴν ἀπαράγραπτον μαρτυρίαν τὴν
 ἀπέδοκίμασε λέγωντας, ἕνας εἶναι, ὅπῃ τὸ λέγει,
 καὶ ἀπὸ ἑνὸς μαρτυρίαν δὲν ἀποκρεμώμεθα. εἶπε καὶ
 ἄλλων μαρτυρίας, ἂν ἔχῃς. τότε πάλιν ὁ καλὸς
 Ηρακλείας Ζήλω κινήσεις λέγει πρὸς τὸν Βασιλέα,
 ἔτι ἡμεῖς ἀκρόαμεν καὶ τὰ λεγόμενα καὶ καταλαμβάνο-
 μεν καὶ τὰς διαζέσεις τῶν λεγόντων, καὶ γνωμοδοτή-
 σομεν, ὅταν δεῖσῃ. ἔγινε δὲ ἀγῶν πολὺς καὶ μέ-
 γας μέχρι τῆς ἑσπέρας. τότε γὰρ μόλις διελύθη
 ὁ σύλλογος, καὶ πάλιν ἐκπροσάγματος συνελθόντες
 καὶ τῆ ἑπαθρίον, οἱ αὐτοὶ καὶ πάλιν ἐκινήθησαν λό-
 γοι. καὶ διὰ τὰ εἰπῶ μετ' ἑαυτῶν, ὅλητας ἢ σπυ-
 δῆ καὶ ὁ ἀγῶν ἦτον, ἢ νὰ καταπείσωσιν, ἢ νὰ κα-
 τασιγάσωσι τὸν Ἐφέσα. ὁ δὲ ἔτι μᾶλλον ἀντίστα-
 το ῥήσεις προκομίζων τῶν ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας δι-
 δασκάλων, καὶ δι' αὐτῶν συνιστῶν τὰ παρ' ἑαυτῷ λε-
 γόμενα, ἀγκαλιὰ καὶ νὰ μὴν ἐπείδουτο οἱ ἀντιλέ-
 γοντες, καὶ τότε δὴ κοντὰ εἰς τὰ τόσα ἄλλα, ὅπου
 ἔλεγε εἰς σύστασιν τῶν ἑαυτῷ λόγων, διὰ τὰ δεῖ-
 ξῃ, πῶς οἱ ἅγιοι μάλιστα μεταχειρίζονται τὴν
 ΔΙΑ καὶ τὴν ΜΕΤΑ εἰς μίαν ἔννοιαν, εἶπε καὶ τὸ
 θεολογικώτατον ῥητὸν τῷ θεῷ Γρηγορίᾳ τῷ Νύσ-
 27 σης τὸ λέγον ἔτω, Πατὴρ μὲν ἀναρχος καὶ
 27 ἀγέννητος, καὶ αἰεὶ πατὴρ νοεῖται. ἐξ αὐτῆ δὲ
 27 κατὰ τὸ προσεχές ἀδιαστάτως ὁ μονογενὴς
 27 υἱὸς τῷ πατρὶ συνεπινοεῖται. ΔΙΑ ὙΤΟΥ
 27 καὶ ΜΕΤ' ΑὙΤΟΥ, πρῶτον κενὸν καὶ ἀνυ-
 27 πόστατον διὰ μέσθ παρεμπροσθεῖν νόημα εὐθύς
 27 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συνημμένως καταλαμ-
 27 βάνεται, ἔχ' ὑπερῖζον κατὰ τὴν ὑπαρξίν μετὰ
 27 τὸν υἱόν, ὡς ποτε τὸν μονογενῆ δίχα τοῦ
 27 πνεύματος νοηθῆναι. Ἀλλ' ἔτι μὲν τῷ Θεῷ
 27 τῶν

„ τῶν ὅλων καὶ αὐτὸ τὴν αἰτίαν ἔχον τῷ εἶναι,
 „ ὅθεν καὶ τὸ μονογενές ἐστι φῶς, διὰ δὲ τῷ ἄλη-
 „ θινῷ φωτὶ ἐκλάμψαν, ἕτε διαστήματι, ἕτε
 „ φύσεως ἑτερότητι τῷ πατρὶ, ἢ τῷ μονογε-
 „ νῷς ἀποτεμένεται. Τῆτο εἰπόντος τῷ Θεοῦ
 Μάρκα, εὐθύς πάλιν ὁ Νικαίας, προκόμιστον λέ-
 γει, εἰν ἔχης, καὶ ἄλλα ῥητὰ σύμφωνα με' αὐτὰ,
 καὶ τότε σρέξομεν καὶ τῆτο, ὅπῃ τῶρα ἐπρόβαλες.
 ὦ, τί νὰ ἐκφωνήσω περισσότερον καὶ δικαιοτέρον;
 τὴν ἀνάδειξιν τάχα καὶ θρασυτητα τῶν τριταθλίων
 ἐκείνων ἀποστατῶν, ἢ τὴν ἀμετρον ὑπομονὴν καὶ τὸν
 ἀκένωτον πλῆτον τῆς εἰλικρινῆς θεολογίας τῷ φύ-
 λακῷ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως; βέβαια καὶ τὰ δύο εἶ-
 ναι ἀσυγκριτα καὶ ἐκείνων ἢ τῆς κακίας ὑπερβολῆ,
 καὶ τῆτου ἢ ὑπερφαύματος ἐκτασις καὶ θεολογία.

Ἀπὶ τῆτοις ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς τὴν φλόγα τῆς
 φιλονεικίας ἐπὶ μῆζον ἐξάπτισαν, εἶπεν ἡμεῖς ἔχο-
 μεν ἀνάγκην νὰ ἀποφασίσωμεν τί πρέπει νὰ ἀπο-
 κριθῶμεν πρὸς τῆς λατίνες, τὰς δὲ φιλονεικίας βλέ-
 πω, ὅπῃ προβαίνουσιν ἐπ' ἀπειρον, λοιπὸν διορίσα-
 τε τὴν πρὸς τῆς λατίνες ἀπολογία, ὅπῃ τὴν ζητῶν
 ἀπαραιτήτως, τῆς δὲ τοιάτης λόγου εἰς τὸ ἐξῆς
 ταμιεύσατε. ἀπεκρίθη παρευθὺς ὁ Ρωσίας, εἰν
 εὐρεθῶσι ῥητὰ τῶν ἀνατολικῶν ἀγίων, ὅπῃ νὰ λέ-
 γωσι περὶ τῆτου, καὶ δύνανται νὰ μᾶς συμβιβάσῃν,
 δὲν θέλομεν σέρξῃ αὐτὰς; καὶ δύνασαι, εἶπεν ὁ Βα-
 σιλεὺς, ἐσὺ νὰ μᾶς δείξης τῆτο τὸ μέγα καλόν;
 καὶ παρευθὺς ἔδειξε ψευδοτετραδίου γεμάτον ἀπὸ
 κάθε λογιῆς παραφθοράν. τῆτο εἶχε τὸ συνθέσει
 κάποιος Ἰωάννης Βάκκος, περὶ ἔ καὶ προσείπομεν. ὅς
 ἐν ταῖς ἡμέραις τῷ λατινόφρονος Μιχαὴλ τῷ βασι-
 λέως λατινοφρονήσας ἐπρόβληθη παρ' αὐτῆ Πατρι-
 ἀρχῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ὁποῖον καὶ ἐκάθηρε
 μετὰ τὸν θάνατον τῷ Μιχαὴλ, σύνοδος μεγάλη καὶ
 ἁγία.

ἀγία, καὶ ἐξοριθεὶς κακῶς ὁ κακὸς ἐτελεύτησεν. ἐκ
 τῆτε ὁ Ρώσιος αὐτὸς ἀνέγνω ῥητὰ πολλὰ, τινὰ
 μὲν παρεφθαρμένα, ἕτερα κεκολοβωμένα, καὶ μισο-
 κεκοιμένα· καὶ ἐκόμπαζε λέγων, πῶς ὅλον τὸ βι-
 βλίον ἦτον γεμάτον ἀπὸ τοιαῦτα ῥητὰ. ἔχρη
 πρὸς τῆτο ὁ Βασιλεὺς, καὶ, ἄφρατε, εἶπε τὰ πολλὰ.
 ἀλλ᾽ ἔξετε ἀπὸ ὅλα ἕνα, ἢ δύο, καὶ γράψετε με
 αὐτὰ ἐδικήν σας ἐκθεσιν πίσεως, ἵνα ἐκείνην πρὸς
 τὰς λατίνους πέμψωμεν.

Ἀλλὰ διὰ νὰ παραδράμω ἐγὼ τὰ μεταξὺ πάν-
 τα, πόσοι καὶ ποῖοι διορισθέντες τὴν ἔγγραφαν, καὶ ὅ-
 πως ἄφ' ἧ ἐτελειώθη, πρὸς τὰς λατίνους σαλθεῖσα
 δὲν ἄρσεν, ἀλλ' ἐζήτησαν ἐξηγήσεις εἰς αὐτὴν εἰς
 δύοδεκα κεφάλαια, καὶ ὅτι ἐμήνυσαν ἐγγράφως, πῶς
 εἶναι χρεια ἐξ ἀνάγκης, ἢ εἰς αὐτὰ ὅλα νὰ δώσουν
 ἀρκετὴν πληροφορίαν με' σαφεῖς καὶ καθαράς ἐξηγή-
 σεις, ἢ χωρὶς ἄλλο νὰ δεχθῆν ἐκεῖνο τὸ γράμμα,
 ὅπῃ τὰς ἐσειλαν ἐκεῖνοι προτήτερα. καὶ ὅτι ὁ βασι-
 λεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν λαβόντες τὴν ἀπόκρισιν ταύ-
 την τῶν λατίνων ἔπεσαν εἰς ἀπορίαν, καὶ ἐν πολλαῖς
 ἡμέραις τὴν ἐφύλαττον μουσικὴν, συμβουλευόμενοι
 με' ποῖου τρόπου νὰ μεταχειρισθῆν τὴν ὑπόθεσιν,
 ἵνα λέγω, ταῦτα πάντα παραδράμω χάριν συντο-
 μίας, τῆτο μόνον ἐν τῷ μεταξὺ ἐκείνων εὐρισκόμε-
 νον λέγω, τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ
 ἡμετέρου Ἡρώος.

Ἐλείπετο, λέγει, καὶ πάλιν τὸ σιτηρέσιον, καὶ
 τετράμηνος καιρὸς ἐπέρασεν, ὅπῃ πολλάκις καὶ πολ-
 λάκις μετὰ θερμῶν δεήσεων χειρότερα ἀπὸ τὰς ζη-
 τήλης τὸ ἐζητήσαν, καὶ ἔδδ' ἂν ἀπακρίσεως δὲν τὰς
 ἠξίωσαν. μόλις δέ ποτε, ἄφ' ἧ εἶδαν, ὅτι κινδυνεύ-
 σι καὶ πρὸς θάνατον ἀπὸ τὴν πείναν, ἐσυγκατάθευ-
 σαν

σαν κ' τὰς ἔδωκαν μόνον διὰ δύο μῆνας. εἰς ἐκείνην τὴν διανομὴν, ὁ τῷ Πάπα Καμεράριος Χρῖστοφόρος τέτομα δίδοντας τὰ φλωρία, ἃς δοθῆ, εἶπε με' πολὺν τὸ πόνον. ἃς δοθῆ κ' τῆτο τὸ ψυχικόν τοῦ Πάπα ὡσαν κ' νὰ ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν. κ' τῆτο εἰπὼν ἐπρόσβαξε νὰ μὴ δοθῆ μηδὲν τῷ ἱερέσῃ, ἃς ἐοδίοντι, λέγει κατὰ τὸν Γέδαν, τὸν ἄρτον τοῦ Πάπα, κ' ἐναντιουμένῳ κ' ἐχθραίνοντι αὐτῷ. σάββ- λαν δὲ μάλλον (ἦτοι σχοινί διὰ κρέμασμα) εἶπε, πῶς πρέπει κα' τῆ δοθῆ. ἔτως ἐλήρησε κατὰ τοῦ δικαστοῦ ὁ φαῦλος ἐκεῖνος. εἶναι τὰ ἴδια λόγια τῷ ἱσομῆ.

Φανερὰ λοιπὸν ἐδῶ βλέπει κατ' ἑναὶς με' αὐτὰ τὰ λόγια, πόσῃς ὑπολήψεως ἄνθρωπος ἦτον ὁ Μάρκος. διατὶ ἀγκαλὰ κ' εἶναι ἐχθρικά κ' ὑβριστικά, ὅμως αὐτὰ ταῦτα μάλις τὸν δείχνουσι μέγαν κατὰ ἀλήθειαν κ' θαυμάσιον, κ' περιβόητον, κ' ἀκρότατον τῆς ἀληθείας ἀγωνιστήν. ἢ ἀκρίβεια τῆς θεολογίας τὴν ἐσύντατε μετὰ τῶν πατέρων του. ἢ ἀγχόνη, ὅπῃ τὸν ἐφοβέρισεν ὁ φονικὸς παπολά- τρις, τὸν ἐσυναρίθμει με' τὰς ἀγίας ὁμολογητάς κ' μάρτυρας. κ' ἢ πρὸς τὸν ἀντίχριστον Πάπαν ἐναντιό- τής, τὸν ὑψωνεν εἰς ἄκραν οἰκειότητα κ' φιλίαν τοῦ ἀρχιεπίμενος Χριστοῦ. εὔγε θειότατε ἱεράρχα, θεο- λόγε, ὁμολογητὰ, κ' φίλε γνήσιε τῷ ποιμενάρ- χῃ Γησῆ Χριστοῦ· ἡαῖσοι παπολάτρε, ταλαίπωρε, λοῖδορε τῶν ἀγίων, ἐχθρε' τῆς ἀληθείας, κ' σκεῦος ἐπιτήδειον τῷ Σατανᾷ.

Ἄλλὰ, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν σειράν τῆς λό- γου, ὁ Βασιλεὺς θέλωντας νὰ κατασκευάσῃ τὴν ἐνωσιν, συνῆξε πάλιν τὰς πάντας, κ' τέλος πέν- των, τὰς ἐφάνέρωσε, πῶς οἱ λατῖνοι ζητῶσιν ἐξη- γή-

γήσεις, εἰς τὸ γραμματίου, ὅπῃ τὰς ἐσειλάμεν,
 ἀλλ' εἰάν πέσωμεν εἰς ἐξηγήσεις, θέλωμεν εὐγί-
 φησίν, εἰς ἀπειρον πέλαγος τῶν λόγων. ὅθεν, λέγει, ἐ-
 μοὶ δοκεῖ, νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς κάποιόν τι ἐνωτικόν.
 Ἡ λοιπὸν σοχαδίητε, ἀνίστως ἐνδέχεται νὰ σέρξω-
 μεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἐκ τῆς υἱᾶ, καὶ τί ἄλλο ἐμελέτα καὶ
 ἐσκέπτετο εἰς πολλάς ἡμέρας, μετὰ τῆς κακῆς ἐκεί-
 νης συμβηλατόρας, παρὰ τῆτο; βεβαιότατα τῆτος
 ἦτον ὁ ἐξ ἀρχῆς τῆ σκοπός. λοιπὸν, ἀρχισαν εὐ-
 θυς νὰ ἐξετάζην τὸ περὶ τῆτος, ἡγεῖν, πῶς νὰ κά-
 μην διὰ νὰ δεχθῆν τὸ ἐκ τῆς υἱᾶ, ἦτοι τὴν δύξαν
 τὴν λατινικὴν. καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, πάλιν ἡ
 σκέψις ἐκινήθη τῆς ΕΚ, καὶ τῆς ΔΙΑ. Ἀλλ' ἡ
 σκέψις μετέβη εἰς φιλονεικίαν, μεταξύ πάλιν τῶν
 αὐτῶν ἐκείνων, καὶ τῆς Ἐφέσας. ἕως τότε οἱ βασιλι-
 κοὶ ἄρχοντες ἦτον ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὸ νὰ ἐμβαι-
 νην εἰς τὰς τοιαύτας συνελεύσεις, καὶ τότε μόνον εἰς
 ἐκείνην τὴν συνέλευσιν, ὤρισεν ὁ Βασιλεὺς καὶ εἰ-
 σῆλθον κακεῖνοι λέγων, ἀπὸ τῆς νῦν θέλω ἵνα συ-
 νέρχωνται καὶ οἱ ἄρχοντες, διὰ νὰ βλέπωσι καὶ ἐκεί-
 νοι, πῶσοι σπυδάζουσιν ὑπὲρ τῆς συμφέροντος τῆς
 Πατρίδος, καὶ ποῖοι τὸ ἐναντιῶνται, ἵπως διὰ νὰ πα-
 ραθήσῃ, ὡς τοῖστω τὸν κατὰ ἀλήθειαν τῆ Θεοῦ
 ἀνδρωπον. ὁ προειρημένος Ἰαγάρης, εἰς τῶν εἰσελ-
 θόντων ἀρχόντων, ἰδὼν, λέγει, τρεῖς ἀντ λέγον-
 τας τῷ Ἐφέσῃ, ἐκείνον δὲ μόνον ἀπολογημένον καὶ
 ὑπερισχύοντα (ὡ τῆς ὑπερφυῆς ἰσχύος καὶ δυνάμεως
 τῆς θαυμασίας ἀγωνίης) ἔφη πρὸς τὰς πλησίον
 ἕτος ἐσίν, ὃν ἔλεγον, ὅτι ἐγένετο ἔκφρων; ἐγὼ
 λέγει, ἀπορῶ, εἴπερ ἠδύνατο ἀπολογεῖσθαι πρὸς
 τὸν ἕνα, αὐτὸς δὲ ἀπολογεῖται πρὸς πάντας.

Διεφήμισαν γὰρ πρότερον, οἱ ὄντως παράφρο-
 νες ἐκεῖνοι καὶ ἀσύνητοι, ὅτι ὁ Ἐφέσῃ παρεφρόνησε,

καὶ ἔκοιδε τί λέγει. Ἐγὼ βέβαια, ἂν ἤθελα νὰ
 ἐγκωμιάσω τὸν μέγαν τῆτον ἱσράρχην, ἔπρεπε νὰ
 εἰπῶ, καθὼς καὶ τὸ εἶπα, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὸ λέγω,
 πῶς δὲν ἔχω τόσην δύναμιν, διὰ νὰ πλέξω ἐκείνης
 τῆς σεφάνης τῶν ἐπαίνων, ὅπῃ κατ' ἀξίαν πρέπη-
 σιν εἰς μίαν τοιαύτην Ἡρωϊκὴν καὶ ὑπεραξίαν Κορυ-
 φήν. μὰ ἐπειδὴ τὰ ἐγκώμια, καθὼς λέγουσιν οἱ
 διδάσκαλοι τῆς τέχνης, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἀν-
 τὰ ἐκεῖνα τὰ λαμπρὰ προτερήματα καὶ κατορθώμα-
 τα τῆ ἐγκωμιαζομένη, ἐρωτῶ λοιπὸν ἐγὼ χριστιανοὶ
 εὐσεβεῖς, τί σᾶς φαίνεται ὅπου ἀκέετε τοιαύ-
 τὴν μαρτυρίαν ἀφρηδῶς περὶ τῆ ἱερῆ τῆτος ἀνδρός,
 ἀπὸ τὸν συνετὸν ἐκεῖνον ἄρχοντα; πόσῃν τέρψιν;
 πόσῃν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃν δὲν προξενεῖ εἰς τὸν ζη-
 λωτὴν ἀναταλικὸν, ὅταν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος βλέπη
 τῶσα κακὰ θυρία, με' ὄλην τὴν ὀρμὴν καὶ τὴν θυριό-
 τητα, πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴν ἀντιβαίνον-
 τα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος αὐτὸν μόνον πρὸς τοσή-
 τος ἀντιπαλαίοντα καὶ ὑπερισχύοντα; ἠπόρησεν,
 ἐκστατικῶς ἔμεινε, καὶ ὁ εὐσεβὴς ἐκεῖνος συγκλητι-
 κός, διὰ τὴν παράδοξον πάλιν, καὶ τὴν παραδοξο-
 τέραν ὑπερίσχυσιν. καὶ περὶ πλέον ἀπόρησε διὰ
 τὴν ἄκραν μοχθηρίαν ἐκείνων τῶν πολεμίων τοῦ
 θεοῦ ἀνδρός, μᾶλλον δὲ τῆς ἀληθείας αὐτῆς. ὅτι
 ἐκεῖνοι ὅπῃ κατὰ ἀλήθειαν ἐγίναν παράφρονες, ἀθετή-
 σαντες ἀφρόνως τὴν πατριὸν ὑγιᾶ καὶ ὀρθόδοξον πί-
 σιν, τὸν καλῶς καὶ εὐσεβοφρόνως ταύτης ὑπερασπι-
 ζόμενον ἠνόμασαν παράφρονα. χαίροις πάτερ ἡμέ-
 τρες, καὶ καυχίμα τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγίας Ἐκκλησίας.
 μακάριος τῶνόντι καὶ τρισμακάριος, διὰ τὴ σαφῶς καὶ
 ἀνευδοιάσως καὶ σὺ μετεῖχες τῶν ὀνειδισμῶν τοῦ
 Χριστοῦ καὶ ποῖος θέλει ἀμφιβάλλει ποτε, ὅτι καθὼς
 ἐγίνες κοινωνὸς τῶν ἐκείνων παθημάτων ἄτως ἐγι-
 νες καὶ τῆς θείας τῆ δόξης μέτοχος. σαμαρείτης καὶ

δαιμονισμένος ὠνομάσθη ἐκεῖνος δι' ἡμᾶς. ὠνομάσθη
 καὶ σὺ παράφρων καὶ δαιμονίαρχος δι' αὐτὸν, καὶ πῶς
 δὲν εἶναι τῆτο εἰς τὴν ἱεράν σου κορυφὴν σέφανος ἀ-
 πείρας τιμῆς;

Διαλυθείσης λοιπὸν καὶ ταύτης τῆς συνελεύ-
 σεως, εἰς τὴν ὁποῖαν ἄδεν ἄλλο ἔγινε, παρὰ, πῶς
 ἔδωκαν γνώμας οἱ πλείονες (πλείονες γὰρ εἶναι πάν-
 τοτε εἰς τὸ κακὸν οἱ ῥέποντες) καθὼς ἐζήτησεν ὁ
 βασιλεὺς, ἦγυν, ὅτι τὰ ῥητὰ ἐκεῖνα τῶν λατίνων
 εἶναι γνήσια τῶν δυτικῶν ἀγίων, καὶ χωρὶς ναὶ ἠξεύ-
 ρον, ἂν εἶναι, ἢ δὲν εἶναι γνήσια, μετὰ τὸ ναὶ μὴν
 εἰδύναντο ὡς ἀλλόγλωσσοι ναὶ ἀναγνώσθαι τὰ βι-
 βλία ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔλεγον, πῶς εἶναι
 εὐγαλιμένα ἐκεῖνα τὰ ῥητὰ, διαλυθείσης λέγω ἐ-
 κείνης τῆς συνελεύσεως, πάλιν μετὰ τρεῖς ἡμέρας
 προσκαλῆνται εἰς τὰ βασίλεια. καὶ τότε πάλιν ἐ-
 προκατασκεύασεν ἄλλο ὁ βασιλεὺς, ἦγυν ἔκαμε ναὶ
 μὴ γνωμοδοτῆν ἄλλοι ἀπὸ τῆ νῦν, πάρεξ ἀρχιερεῖς
 καὶ ἀρχιμανδρίται, καθὼς, λέγει, καὶ εἰς τὰς οὐμεν-
 νικὰς συνόδους ἐγένετο. τῆτο δὲ ἐπενόησε διὰ ναὶ
 ἐμπόδιση τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἀρχοντας, ἦγυν τὸν
 μέγαν τῆτον Ἐκκλησιαρχὴν καὶ τὰς λοιπὰς, οἱ ὁ-
 ποῖοι πολλοὶ οὐτὲς δὲν ἐκλιναν εἰς τὴν γνώμην τοῦ
 ἐπόμενου μᾶλλον τῷ ἐξάρχῳ καὶ προμάχῳ τῆς Ἐκ-
 κλησίας, καθὼς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, ὅθεν καὶ τοῦ
 ἔκαναν μέγα ἐμπόδιον. ἀφ' ἧ λέγω ἀπεφάσισεν
 οἱ τοῖβτοι ναὶ μὴ λέγην γνώμας εἰς τὸ ζητούμενον,
 πάλιν εὐθύς τίθεται εἰς μέσον τὸ ἐκ τῆ υἱῆ, καὶ ἀ-
 γωνίζονται οἱ λατινόφρονες μετὰ ὅλας τῶν τὰς δυνά-
 μεις ναὶ δείξην τὸ ἐκ τῆ υἱῆ, ταῦτον τῷ διὰ τοῦ
 υἱῆ καὶ τὴν ΕΚ ἰσοδύναμον μετὰ τὴν ΔΙΑ. καὶ τῷ
 θεῷ Ἐφῆσα μετὰ πολλῆς ἀντιλέγουσιν ὀφμῆς καὶ
 σφαιρότητος. τότε δὲ καὶ ὁ δυσυχὴς Ἡρακλείας
 θέλωντας ναὶ δείξη εἰς τὸν βασιλέα κάποιον βι-
 βλίον,

βλῖον, διὰ τὴν ἀναγνωσθῆναι ὡς χρήσιμον εἰς τὴν προ-
 κειμένην ζήτησιν, εὐθὺς σκώπτει τῆτον ὁ μέγας πρω-
 τόσυγκελλος, μετὰ μεγάλα θυμῷ λέγων ἐνώπιον
 τῆ Βασιλέως, καὶ νῦν ἔφρασε αὐτὸ ἀναγνωσθῆναι
 ἐπὶ συνόδῳ; πρῶτον ἀναθεμάτισον τὸν Καβασίλαν,
 καὶ ἔτι ἀναγνωθῆναι αὐτό. νῦν εὔρες αὐτό; ὅτε ἦσθε
 ἐν τῇ Κωνσταντινῶν πόλει ἔδειτε δεικνύειν αὐτό, ἢ
 μὴν δὲ ἐνταῦθα, εἶε, ἴδετε τί ἔφρασε ἀναγνωσ-
 θῆναι ἐν τῇ συνόδῳ. εἰ βῆλει, ἀναθεμάτισον τὸν
 Καβασίλαν, καὶ ἔτι ἀναγνωθῆναι αὐτό. ἰδὼν λοιπὸν
 ὁ Ἡρακλείας τὴν ἰταμότητα καὶ θρασυότητα αὐτοῦ, καὶ
 τὰς διαφάσεις τῶν περὶ αὐτὸν δεινῶς κυμαινῶσας, καὶ
 κείνον τῷ θυμῷ ζέοντα, ἔτι δὲ καὶ τὴν τῆ Βασι-
 λέως ἀποστροφὴν, συσρέψας τὸ βιβλίον ἐσιώπησεν.
 ἢ πρὸς τὸν λατινισμὸν λοιπὸν ἔξαψις, ἡμέρᾳ τῇ
 ἡμέρᾳ ἐγένετο λαμπρότερα, καὶ φανερά πλεον ἄρ-
 χισαν καὶ νὰ ἐπαινῶν τὴν δόξαν τῶν λατίνων. ὅθεν
 εἰς μίαν συνέλευσιν ἐνώπιον τῆ Πατριάρχῃ, δὲν
 εἶναι τίποτα εἶπον. ὀλίγη εἶναι ἡμεταξὺ ἡμῶν καὶ
 τῶν λατίνων διαφορά, καὶ ἂν θελήσῃ οἱ ἡμέτεροι
 εὐκόλᾳ θέλει διορθωθῆ. (ἢ γὰρ εὐκόλᾳ θέλομεν
 ἐνωθῆ) καὶ πάλιν εὐθὺς ἑτοιμος ὁ διάπυρος τῆς εὐ-
 σεβείας ζηλωτῆς καὶ διδάσκαλος, ὄχι, εἶπε, δὲν εἶ-
 ναι ὀλίγη, καθὼς τὴν θέλετε· μάλις εἶναι με-
 γάλῃ ἡ διαφορά. δὲν εἶναι αἵρεσις, ἀπεκρίθησαν
 ἐκεῖνοι, ἔδδεν δύνασαι νὰ τὴν ὀνομάσῃ αἵρεσιν, ὅτε
 ἠδὲ ἄλλοι ἀπὸ τῆς πρὸ σῆ ἐλλογιμῆς καὶ ἀγίου
 ἀνδρα, ἐκάλῃσαν αὐτὴν αἵρεσιν. ναί, ἀπεκρίθη ὁ
 πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας. αἵρεσις εἶναι, καὶ ἔτι τὴν
 ἐσοχάζοντο καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν διδάσκαλοι. πλὴν δὲν
 ἠθέλησαν νὰ θριαμβεύσῃ τὰς λατίνους ὡς αἵρετικούς,
 τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν ἐκδεχόμενοι, καὶ τὴν φιλίαν
 τῆς πραγματευόμενοι· καὶ εἰάν θέλητε, ἐγὼ νὰ πᾶς
 ἀποδείξω, πᾶς τις εἶχον οἱ πατέρες μας διὰ αἵρε-
 τικῆς· τί; τὸσον ἔφρασε νὰ εἴπῃ τῆς ὀρθοδοξίας

ὁ ὁμολογητὴς. εὐθύς γίνονται πλήρεις θυμῷ, ὅτε Μιτυλήνης καὶ ὁ Λακεδαιμονίας, καὶ τίς ἄνθρωπος εἶσαι ἐσύ, τὸν λέγῃσι, καὶ ὀνομάζεις τῆς λατίνου κίρρετικῆς; συκῶνεται εἰς τὰς πόδας των, καὶ ἐγγύτερον αὐτῷ ἐλθόντες τὸν ὑβρίζον ἀδεῶς καὶ ἀναιδῶς με' λόγας καὶ σκάρματα ἐνώπιον τῷ Πατριάρχου. καὶ ἕως τότε, τὸν ἔλεγον, θέλομεν σε ὑπομένειν ἂν λέγῃς ταυῦτα; καὶ μόνον, ὅτε δὲν ἐπιπτον ἐπάνω τῷ νὰ τὸν κατεξουσίαν καὶ με' τὰ ὀδόντια των καὶ με' τὰς χεῖράς των. τέλος πάντων, διὰ νὰ δείξῃ, πόση ἦτον ἡ πρὸς αὐτὸν μανία τῆς, καὶ πόσον θάρρος καὶ παρρησίαν εἶχον εἰς τὸν Πάπαν ἔχε ὑπομονὴν, τὸν λέγῃσι, καὶ θέλεις ἰδῆ, νὰ εἰπῆ μὲν ἡμεῖς εἰς τὸν Πάπαν, πῶς λέγεις αὐτὸν κίρρετικόν. καὶ ἢ νὰ ἀποδείξῃς αὐτὸ, ἢ νὰ πάθῃς ἐκεῖνο, ὅτε σε πρέπει νὰ πάθῃς. καὶ με' τὸ πνεῦμα τῆς τοῦ τῆς μανίας καὶ τῆς ταραχῆς εὐγῆκαν ἔξω, καὶ ἐφυγον, ἀληθῶς ὡς ὑπὸ δαίμονός τινος ἐλαυνόμενοι. ὁ δὲ καλὸς Πατριάρχης ὑπέφερε μεγαλοψύχως, ἕτως ἀτιμαζομένη ἐνώπιόν τῷ τῷ ἐξαρχῆ τῆς συνόδου, τῷ τοποτηρητῷ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων, καὶ προασπιστῷ τῆς εὐσεβείας.

Ἀληθῶς λοιπὸν εἶπεν ὁ σοφίστατος σχολάριος, ὅτι ἡμῖν γὰρ τοῖς ὀφείλοισι συμμαχεῖν, ἀντιτακτῶν, φεῦ, πολεμοῖς ἐκέχρητο. καὶ καθὼς βλέπετε, πρῶτον μὲν ἐφάνησαν ἐχθροὶ τε δύο μοναχά, ὑπερὸν τρεῖς, ὑπερὸν τεσσαρες, καὶ ἔπειτα πέντε καὶ ἕξ, καὶ τελευταῖον, σχεδὸν ἅπαντες. ἀλλ' ὅμως ὁ θαυμασίος, ὡς ἂν ἄκμων ἀνάλωτος, καὶ ὡς ἂν ἀδάμας σερρὸς ἐφαίνετο εἰς τὰς ἐκείνων ὀργὰς, καὶ ὀρμας, καὶ κατ' ἕδρα τρόπον δὲν ἔφερε νὰ παρασκαλεύη, ἠδὲ τὸ παρὰ μικρὸν, ἀπὸ τὸν σερρὸν τῆς ἀληθείας θεμέλιον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπάνω ὠκοδόμησε καλῶς τὴν οἰκίαν τῆς.